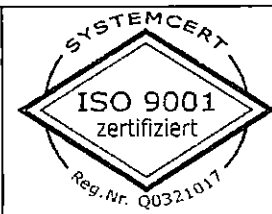




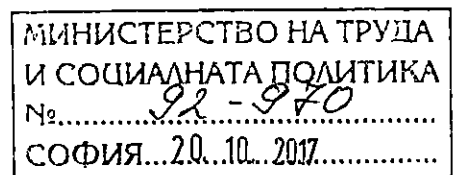
ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ  
„БЪЛГАРО-ГЕРМАНСКИ  
ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО  
ОБУЧЕНИЕ“ (ДП БГЦПО)



Изм. №. <sup>68</sup> / 19.10.2017

ДО

БИСЕР ПЕТКОВ



МИНИСТЪР НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

КОПИЕ:

ЕВГЕНИ ГОГУШЕВ

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ  
„ФИНАНСИ И УПРАВЛЕНИЕ НА СОБСТВЕНОСТТА“

СТЕФКА ЛИМАНСКА

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА ДП БГЦПО

ОТНОСНО: ДП БГЦПО – ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА И ФИНАНСОВ  
ОТЧЕТ ЗА ПЕРИОДА ЯНУАРИ-СЕПТЕМВРИ 2017 ГОД.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Предоставяме на Вашето внимание финансовия отчет и доклада за дейността на  
ДП БГЦПО през периода януари-септември 2017 година.

Приложения:

1. Доклад за дейността на ДП БГЦПО за периода януари-септември 2017 г.
2. Баланс
3. Отчет за приходи и разходи
4. Паричен поток
5. Капитал

С УВАЖЕНИЕ:

/д-р ЛЮБОВ ПОПОВА/  
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА ДП БГЦПО



## САМОСТОЯТЕЛЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

за периода януари – септември 2017

Представяващ:



д-р Любов Найденова Попова

Съставител:

Боряна Валентинова Страхилова

София, октомври 2017 година

СЧЕТОВОДЕН БАЛАНС  
на ДП БГЦПО  
към 30.9.2017 г.

АКТИВ	текуща година	предходна година
РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	(ХИЛ.ЛВ.)	(ХИЛ.ЛВ.)
<b>Б Непотекущи (дълготрайни) активи</b>		
<b>I Нематериални активи</b>		
Концесии, патенти, лицензи, търговски марки, програмни продукти и		
1 други подобни права и активи	7	9
<b>Общо за група I:</b>	<b>7</b>	<b>9</b>
<b>II. Дълготрайни материални активи</b>		
1. Земи и сгради, в т.ч.	395	411
сгради	395	411
2. Машини, производствено оборудване и апаратура	197	246
3. Съоръжения и др.	7	87
Предоставени аванси и дълготрайни материални активи в процес на		
4. изграждане	-	-
<b>Общо за група II:</b>	<b>599</b>	<b>744</b>
<b>IV. Отсрочени данъци</b>	<b>21</b>	<b>21</b>
<b>Общо за раздел Б:</b>	<b>627</b>	<b>774</b>
<b>В Текущи (краткотрайни) активи</b>		
<b>I Материални запаси</b>		
1 Суровини и материали	129	110
2 Продукция и стоки	1	1
- стоки	1	1
<b>Общо за група I:</b>	<b>130</b>	<b>111</b>
<b>II. Вземания</b>		
1 Вземания от клиенти и доставчици, в т.ч.	69	94
2 Други вземания, в т.ч.	140	9
<b>Общо за група II:</b>	<b>209</b>	<b>103</b>
<b>IV. Парични средства, в т.ч.</b>		
- в брой	19	8
- в безсрочни сметки / депозити/	1 620	1 502
<b>Общо за група IV:</b>	<b>1 639</b>	<b>1 510</b>
<b>Общо за раздел В:</b>	<b>1 978</b>	<b>1 724</b>
<b>Г Разходи за бъдещи периоди</b>	<b>5</b>	<b>4</b>
<b>СУМА НА АКТИВА</b>	<b>2 610</b>	<b>2 502</b>
<b>ПАСИВ</b>	текуща	предходна
РАЗДЕЛИ, ГРУПИ, СТАТИИ	година	година
	(ХИЛ.ЛВ.)	(ХИЛ.ЛВ.)
<b>А Собствен капитал</b>		
<b>I Записан капитал</b>	<b>2 531</b>	<b>2 531</b>
<b>V. Натрупана печалба, загуба от минали години, в т.ч.</b>		
- неразпределена печалба	75	37
- непокрита загуба	(619)	(619)
<b>Общо за група V:</b>	<b>(544)</b>	<b>(582)</b>
<b>VI. Текуща печалба (загуба)</b>	<b>141</b>	<b>38</b>
<b>Общо за раздел А:</b>	<b>2 128</b>	<b>1 987</b>
<b>В Задължения</b>		
1 Получени аванси, в т.ч.	-	110
- до 1 година	-	110
2 Задължения към доставчици, в т.ч.	19	45
- до 1 година	19	45
3 Други задължения, в т.ч.	135	63
до 1 година	135	63
- към персонала, в т.ч.	90	44
до 1 година	90	44
- данъчни задължения, в т.ч.	18	9
до 1 година	18	9
<b>Общо за раздел В, в т.ч.:</b>	<b>154</b>	<b>218</b>
<b>Г Финансирания и приходи за бъдещи периоди</b>		
- финансирания	328	297
<b>Общо за раздел Г:</b>	<b>328</b>	<b>297</b>
<b>СУМА НА ПАСИВА</b>	<b>2 610</b>	<b>2 502</b>

Дата на съставяне:  
30.09.2017 г.

Съставител:  
БОРЯНА ВАЛЕНТИНОВА СТРАХИМОВА

Ръководител:  
Д-Р ЛЮБОВ НАЙДЕНОВА ПОПОВА



ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ  
на ДП БГЦПО  
към 30.9.2017 г.

	текуща година (хиЛ.ЛВ.)	предходна година (хиЛ.ЛВ.)
<b>A РАЗХОДИ</b>		
1 <u>Разходи за суровини материали и външни услуги, в т.ч.</u>	<u>746</u>	<u>1 210</u>
а/ суровини и материали	409	656
б/ външни услуги	337	554
2 <u>Разходи за персонала, в т.ч.</u>	<u>894</u>	<u>1 168</u>
а/ разходи за възнаграждения	744	975
б/ разходи за осигуровки в т.ч.	150	193
- осигуровки, свързани с пенсии	109	137
3 <u>Разходи за амортизации и обезценка, в т.ч.</u>	<u>152</u>	<u>193</u>
а/ разходи за амортизации и обезценка на дълготрайни материални и нематериални дълготрайни активи, в т.ч.	152	193
- разходи за амортизации	152	193
4 <u>Други разходи, в т.ч.</u>	<u>192</u>	<u>235</u>
а/ балансова стойност на продадени активи (без продукция)	-	3
<u>Общо разходи за оперативната дейност</u>	<u>1 984</u>	<u>2 806</u>
5 <u>Разходи за лихви и други финансови разходи, в т.ч.</u>	<u>3</u>	<u>3</u>
<u>Общо финансови разходи</u>	<u>3</u>	<u>3</u>
6 <u>ПЕЧАЛБА ОТ ОБИЧАЙНА ДЕЙНОСТ</u>	<u>141</u>	<u>38</u>
<u>ОБЩО РАЗХОДИ</u>	<u>1 987</u>	<u>2 809</u>
6 <u>СЧЕТОВОДНА ПЕЧАЛБА</u>	<u>141</u>	<u>38</u>
7 <u>Разходи за данъци от печалбата</u>		-
7 <u>Други данъци, алтернативни на корпоративния данък</u>	-	-
8 <u>ПЕЧАЛБА</u>	<u>141</u>	<u>38</u>
<u>ВСИЧКО</u>	<u>2 128</u>	<u>2 847</u>
	текуща година (хиЛ.ЛВ.)	предходна година (хиЛ.ЛВ.)
<b>Б ПРИХОДИ</b>		
1. <u>Нетни приходи от продажби в т.ч.:</u>	<u>2 078</u>	<u>2 751</u>
Продукция	17	26
Стоки	19	6
Услуги	2 042	2 719
2 <u>Други приходи, в т.ч.</u>	<u>50</u>	<u>96</u>
- приходи от финансиране	44	68
<u>Общо приходи от оперативна дейност</u>	<u>2 128</u>	<u>2 847</u>
<u>Общо финансови приходи</u>	-	-
3 <u>ЗАГУБА ОТ ОБИЧАЙНА ДЕЙНОСТ</u>	-	-
<u>ОБЩО ПРИХОДИ</u>	<u>2 128</u>	<u>2 847</u>
<u>ВСИЧКО</u>	<u>2 128</u>	<u>2 847</u>

Дата на съставяне:  
30.09.2017 г.

Съставител:

БОРЯНА ВАЛЕНТИНОВА СТРАЖИЧОВА

Ръководител:

Д-Р ЛЮБОВ НАЙДЕНОВА ПОКЛОВА



# ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИЯ ПОТОК

на ДП БГЦПО

за 2017 г.

(ХИЛ.ЛВ.)

Наименование на паричните потоци	текущ период			предходен период		
	постъплен ия	плащания	нетен поток	постъплен ия	плащания	нетен поток
<b>А. Парични потоци от основна дейност</b>						
Парични потоци, свързани с търговски контрагенти	2 081	844	1 237	3 334	1 208	2 126
Парични потоци, свързани с трудови възнаграждения	-	984	(984)	-	1 422	(1 410)
Други парични потоци от основна дейност	-	122	(122)	-	171	(171)
<b>Всичко парични потоци от основна дейност (А)</b>	<b>2 081</b>	<b>1 950</b>	<b>131</b>	<b>3 334</b>	<b>2 804</b>	<b>545</b>
<b>Всичко парични потоци от инвестиционна дейност (Б)</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>1</b>	<b>78</b>	<b>(78)</b>
<b>В. Парични потоци от финансова дейност</b>						
Други парични потоци от финансова дейност	-	2	(2)	-	3	(3)
<b>Всичко парични потоци от финансовата дейност (В)</b>	<b>-</b>	<b>2</b>	<b>(2)</b>	<b>-</b>	<b>3</b>	<b>(3)</b>
<b>Г. Изменение на паричните средства през периода</b>	<b>2 081</b>	<b>1 952</b>	<b>129</b>	<b>3 335</b>	<b>2 885</b>	<b>464</b>
<b>Д. Парични средства в началото на периода</b>			<b>1 510</b>			<b>1 046</b>
<b>Е. Парични средства в края на периода</b>			<b>1 639</b>			<b>1 510</b>

Дата на съставяне:  
30.09.2017 г.

Съставител:

БОРЯНА ВАЛЕНТИНОВА СТРАЖИЛОВА

Ръководител:

Д-Р ЛЮБОВ НАЙДЕНОВА ПОПОВА



# ОТЧЕТ ЗА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ

на АП БГППО

за 2017 г.

ХИЛ.ЛВ.

	резерви					финансов резултат от минали години		текуща печалба/ загуба	Общо собствен капитал
	Записан капитал	Премии от емисии	Резерв от последва щи оценки	Резерв с свързан с изкупени собствени акции	Резерв съгласно учредител ен акт	Други резерви	Неразпре делена печалба	Нелюхрит а загуба	
1. Салоо в началото на отчетния период	2 531						75	(619)	1 987
2. Финансов резултат за текущи период								-	141
3. Собствен капитал към край на отчетния период	2 531	-	-	-	-	-	75	(619)	2 128

Дата на съставяне:

30.09.2017 г.

Съставител:

БОРИНА ВАЛЕНТИНОВА СРЪДЪТЕЛСТВО

Ръководител:

А-Р ЛЮБОВ НАЙДЕНОВА ПОЛНОВА



**ДОКЛАД**

**ЗА ДЕЙНОСТТА**

**НА ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ**

**„БЪЛГАРО-ГЕРМАНСКИ ЦЕНТЪР ЗА**

**ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ”**

**(ДП БГЦПО)**

**ЗА ПЕРИОДА ЯНУАРИ - СЕПТЕМВРИ 2017 ГОДИНА**

**СОФИЯ, ОКТОМВРИ 2017**

## Съдържание

РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАДА	3
ОСНОВНА ЧАСТ НА ДОКЛАДА - СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ	6
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1	6
ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ	6
ПЕРСОНАЛНИ РЕСУРСИ	10
МЕТОДИЧЕСКИ РЕСУРСИ	10
МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКИ РЕСУРСИ	11
КАЧЕСТВА НА ПРЕДЛАГАНИТЕ УСЛУГИ	13
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2	14
ИНФОРМАЦИОННО-РЕКЛАМНИ ДЕЙНОСТИ	14
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РАБОТОДАТЕЛИ	17
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3	18
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	19



## РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАДА

Дейността на Държавното предприятие „Българо-германски център за професионално обучение“ (ДП БГЦПО) през отчетния период към 30 септември 2017 г. е изцяло подчинена на изпълнението на Годишната програма за развитието и дейността на предприятието през 2017, в т.ч. Плана на обученията за двугодишния период 2016/2017 г. в рамките на Националния план за действие по заетостта за 2017 година, при стриктно спазване на нормативните регламенти и актуализираните вътрешни правила.

Основните цели на ДП БГЦПО за 2017 година са свързани с повишаване на конкурентоспособността на предприятието на пазара на услуги за обучение на база подобрени финансови, персонални, материални и ноу-хау ресурси за:

- разширяване обема на дейността чрез прилагане на дуално обучение, професионално ориентиране, валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и/или самостоятелно учене, нови дейности,
- разширяване и активно използване на партньорската мрежа на предприятието за предлагане на обученията в отговор на потребностите на работодателите,
- развитие на вътрешна система за осигуряване на качество на предлаганите услуги.

Продължава процесът на финансово укрепване на предприятието, подобряване на неговата организационна структура в изпълнение на публичните му задачи съгласно чл.60а от Закона за насърчване на заетостта (ЗНЗ), свързани с провеждане на качествено и практически ориентирано професионално обучение за безработни и заети лица над 16 години:

- за придобиване на степен на професионална квалификация/част от професия, на ключови компетентности и валидиране на знания, умения и компетентности, както и на професионално ориентиране, с което се дава шанс на безработни лица за заетост,
  - на обучаващи на възрастни, вкл. на наставници,
  - на заети лица, работещи при клиенти и партньори, за повишаване на тяхната квалификация,
  - по проекти за повишаване квалификацията на ръководния и обучаващ персонал на ДП БГЦПО като пилотна обучаваща институция за трансфер на иновативни практики в полза на системата за професионално обучение на възрастни.

**Финансови ресурси:** През отчетния период са реализирани приходи от:

- изпълнение на Двугодишния План на обученията в рамките на Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) за 2017 г.

Сключен е рамков договор с АЗ за изпълнение на Плана по НПДЗ за 2017 г. – начало на курсовете 1 март. Отчетени са проблеми с попълването на курсовете по трета СПК.

Изпълнението на натурите (по брой включени в обучение безработни лица) по Плана е на 74%. В курсове за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация и по част от професия са включени общо 1 369 безработни лица, от които 289 са преминали допълнително и курс за обучение по ключови компетентности, а 86 безработни лица са били обхванати в професионално ориентиране.

- **самофинансиране:** общо включени в обученията и обучени 202 лица.

От обученията, финансирани от физически или юридически лица, клиенти и партньори на ДП БГЦПО, през отчетния период са реализирани приходи от 44 994 лв.

- **допълнителни / други дейности:**

От извършване на допълнителни дейности за предоставяне на услуги на партньори и клиенти, в т.ч. от проведени съвместни мероприятия/семинари в базата на клоновете през отчетния период са реализирани 145 422 лв.

**Обобщение:** По счетоводни данни общият приход за отчетния период е 2 128 372 лв., а общият разход – 1 986 889 лв. Крайният финансов резултат по счетоводни данни е положителен от 141 483 лв.

Продължава процесът на оптимизиране на разходите на клоновете с оглед енергийна ефективност и създаване на оптимални условия за провеждане на учебния процес и осигуряване на неговото качество.

Съгласно законодателството и предвид срока на изтичане на договори по предишни процедури през отчетния период се извърши подготовка за провеждане и е даден ход на необходимите процедури по ЗОП за осигуряване на охранителна дейност, доставка на хранителни продукти, закупуване на канцеларски материали, гориво и ваучери за храна (в рамките на социалната политика на предприятието). Към 30 септември са подадени процедури за предоставяне на услугата „Невъоръжена охрана“ и за доставка на хранителни продукти. Приключени са процедурите по охрана в два клона – Плевен и Стара Загора, и за хранителни продукти за клон Стара Загора. Продължават процедурите за доставка на хранителни продукти за останалите 4 клона, за охрана в клонове Пазарджик, Смолян и Царево, за горива за отопление.

Финансово-счетоводната дейност в ДП БГЦПО в началото на отчетния период е насочена към одитната процедура, изготвянето на годишния финансов отчет и доклад за дейността на предприятието за 2016 г. съгласно разпоредбите на чл. 39 от Закона за счетоводството, изискванията на Търговския закон и на чл. 32 от Наредба 2 на Комисията за финансов надзор за публично предлагане на ценни книжа и за разкриването на информация от публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, във връзка с чл. 100н от Закона за публичното предлагане на ценни книжа и Приложение № 10 на Наредба 2. Всички отчетни документи за 2016 година са предадени в срок и съгласно изискванията.

През отчетния период са предадени и следните отчети/доклади на ДП БГЦПО за 2016 г., на:

**1. НАПОО:**

- отчет за дейността на ЦПО към ДП БГЦПО под формата на данни за проведените обучения, качени в електронната платформа на НАПОО,
- отчет за дейността на ЦПО,
- доклад за проведената самооценка на вътрешната система за осигуряване на качеството на ПОО съгласно Наредба 2 на МОН от 8.9.2015 г.

**2. МТСП - предварителен и окончателен финансов отчет за 2016 г., План на обученията по НПДЗ 2017,**

**3. КФН – доклад за дейността, финансов отчет за 2016 г. и декларации.**

**4. „Инвестор.БГ“ – отчетни документи за публикуване.**

**5. НАП – Годишна данъчна декларация.**

**6. НСИ – Годишна декларация.**

**7. ГИГ - Декларация по чл. 15, ал 1 от ЗБУТ.**

Текущо за 2017 година са изготвени и подадени следните документи:

- сключен е договорът с Булбанк след приключена процедура по избор на банка съгласно указание на МТСП,
- сключено е Споразумение с АЗ като доставчик на услуги за обучение с ваучери,
- утвърдена е Годишната програма за 2017 г.,
- изготвени и предадени са необходимите отчети на МТСП и на КФН.

ДП БГЦПО кандидатства за включване в регистъра на МОН с програми за повишаване на квалификацията на учителите.

През второто тримесечие е проведен вътрешен одит на ДП БГЦПО от Дирекция „Вътрешен одит“ на МТСП за даване на увереност на дейността на държавното предприятие – одитиран период януари-декември 2016 г. Започна и продължава изпълнението на изготвения План на дейностите, свързани с препоръките на вътрешния одит, проведен.

През третото тримесечие бе проведен одит от експерт на Центъра за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР) във връзка с изпълнение на проекта на ДП БГЦПО по Програма „Еразъм+“, КА 2, ФокусДуал по темата за обучение на наставници в рамките на дуалното обучение. Препоръките на одита са изпълнени веднага.

**Персонални ресурси:** Числеността на персонала на ДП БГЦПО към края на отчетния период е 91 души – 89 в клоновете и 2 в ЦУ. Персоналът в клоновете е разпределен в отдели „Учебен отдел“ (УО) и „Административно-финансов отдел“ (АФО) съгласно утвърдена Организационна структура на предприятието. Клоновете си сътрудничат с високо квалифицирани преподаватели по извънтрудови правоотношения за провеждане на курсове/тематични блокове, за които не разполагат с преподаватели

на трудов договор, както и за работа по проекти. През отчетния период няма промяна в ръководството на клоновете.

**Организационна дейност:** Продължи оптимизирането на функционалните задължения на ръководния персонал с цел достигане на по-голяма ефективност, както и дейността по усъвършенстване и актуализиране на вътрешно-нормативната документация. Тези дейности са в рамките на самооценката на вътрешната система за осигуряване на качеството съгласно Наредба 2 на МОН от 8.9.2015 г. и на сертифицирането по стандарт ISO 9001:2015.

Проведени са: редовните работни съвещания с директорите на клоновете за разпределение на задачите, контрол на изпълнението им и текущо проследяване на резултатите от дейността през отчетния период; 4 редовни заседания на Управителния съвет, второто с участието на одитора на предприятието; работна среща с екипа на предприятието, отговорен за вътрешната система за осигуряване на качеството във връзка с анализ на резултатите от самооценяването и набелязване на мерки за подобряване на дейността; одити за сертифициране на ДП БГЦПО по стандарт ISO 9001: 2015 (издаден е сертификатът) и обучение на персонала по изискванията на стандарта в клон Пазарджик; заседание на Консултативния съвет на ДП БГЦПО (4 май) за отчитане на резултатите от 2016 година и запознаване със задачите за 2017 година.

**Материални ресурси:** Продължи поддържането и подобряването на учебно-материалната база на клоновете: освежаване на кабинети, семинарни и конферентни зали, стаи в общежитията, входи и пр., вкл. снабдяване с нови средства за обучение.

**Ноу-хау ресурси:** Набелязани са мерки за актуализиране и уеднаквяване на документацията в клоновете в рамките на вътрешната система за осигуряване на качеството на протичащите в предприятието процеси и предлаганите услуги и на сертифицирането по ISO.

Съгласно Плана за действие във връзка с препоръките на вътрешния одит е актуализирана документацията на ДП БГЦПО: Вътрешни правила, Вътрешен правилник за трудовия ред, СФУК, вкл. Вътрешни правила за работната заплата и др., разработени са нови вътрешни нормативни документи:

- Вътрешни правила за управление на цикъла на обществените поръчки в ДП БГЦПО,
- Процедури относно условията и реда за предоставяне, зачисляване, поддържане и ползване на транспортните средства, собственост на клоновете на предприятието.

В хода на подготовка са:

- Процедура за извършване и документиране на извършения предварителен контрол преди поемане на задължение и преди извършване на разход, в съответствие с чл. 13, ал. 3, т. 5 от ЗФУКПС,
- Методика за определяне на начина на назначаване на преподаватели по извън-трудова правоотношения,
- Образци на унифицирани документи за отразяване резултатите от провеждане на инвентаризацията.

Протича постоянен процес на обновяване на учебната документация.

Актуализират се учебни програми в съответствие с новите изисквания на ЗПОО в сила от август 2016 г. и от март 2017 г.

Подадени са учебни програми за платформата на АЗ за доставчици на услуги за обучение и в регистъра на МОН за квалификация на учителите.

#### Дейности по проекти

Продължава изпълнението на проекта по Програма "Еразъм+", КА2, „Стратегическо сътрудничество между бизнеса и професионалното обучение за дуално обучение“ (FokusDual) № 2016-1-BG01-KA202-023737, с начална дата по договор с ЦРЧР 01.09.2016 г. Проведени са: втората и третата работна среща в Тимишоара, Румъния през април и в Братислава през септември, двете обучения на обучаващи на възрастни при партньорите от Германия и Австрия през май и юни, подаден е междинния отчет в платформата на програма Еразъм+.

Сключен е договор с ЦРЧР за провеждане на спечелен проект по Програма Еразъм+, КА 1, Мобилности. Подадено е проектно предложение и по КА 2, обмен на добри практики.

## ОСНОВНА ЧАСТ – ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИОРИТЕТНИТЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

В отчетния период **01.01. - 30.09.2017 г.** Държавно предприятие „Българо-германски център за професионално обучение“ (ДП БГЦПО) продължи дейността си по изпълнение на целите от „Годишната програма за дейността и развитието на ДП БГЦПО - 2017“ по основните цели:

**Стратегическа цел № 1:** Развитие на вътрешната среда на ДП БГЦПО чрез запазване на финансовата стабилност, подобряване на процесите по структурно укрепване и организационно развитие.

**Стратегическа цел № 2:** Разширяване на външната среда на действие на ДП БГЦПО чрез продължаване на дейностите по издигане имиджа и популярността на предприятието за по-добро позициониране на пазара на услуги за обучение.

**Стратегическа цел № 3:** Утвърждаване на европейски ценности в обучението, трансфер на иновации и добри европейски практики чрез разширяване на партньорските отношения и сътрудничеството с различни организации в рамките на Европейския съюз.

В изпълнение на **Стратегическа цел № 1** ръководството на ДП БГЦПО продължи процеса на финансово укрепване на предприятието, подобряване на неговата организационна структура в изпълнение на публичните му задачи съгласно чл.60а от Закона за насърчване на заетостта (ЗНЗ), свързани с провеждане на качествено и практически ориентирано професионално обучение за безработни и заети лица. Важна задача на ръководството е обезпечаването на необходимите ресурси за осъществяване дейността на предприятието – финансови, човешки, материално-технически и методически, и уеднаквяване на процесите и документацията.

## ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Приоритетни за предприятието са разходите по създаване на оптимални условия за провеждане на учебния процес и осигуряване на неговото качество.

**Основните приходи на ДП БГЦПО са свързани с обучение на безработни и заети лица,** основно в изпълнение на публичните задачи на предприятието.

### Първо: По Плана на обученията 2016/2017 в рамките на НПДЗ 2017

През 2017 г. продължи изпълнението на двугодишния План на обученията в клоновете на ДП БГЦПО с финансиране в рамките на НПДЗ 2017. Проведени са работни срещи на ръководството на ДП БГЦПО с отговорни представители на АЗ в София, ДРСЗ и ДБТ по места, информационни срещи с безработни лица по места за представяне на възможностите на Плана на обученията и е осъществена подходяща рекламна кампания на национално и местно ниво (чрез АЗ са разпространени комплекти рекламни материали за таблата на ДРСЗ и ДБТ, съдържащи информация за обученията по проекта, използвани са всички медии.

Учебната практика на курсистите е обвързана с изпълнението на практически задачи със социален принос за обществото.

Изпълнението по натури (по брой на включени в обучение лица) по клонове е както следва:

### В клон Пазарджик

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови.	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	73	13	67	80
II степен на проф. квалификация	101	31	38	69
III степен на проф. квалификация	79	29	63	92
Общо за СПК:	253	73	168	241
Обучение по част от професията	45	15	0	15
Обучение по ключова компетентност	140	0	30	30
Професионално ориентиране	20	0	22	22
Обучение на възрастни	40	0	0	0
Общо:	498	88	220	308

Приходи (без ДДС) от: обучения – 229 079 лв., нощувки – 78 856 лв. Общо: 307 935 лв.

**Участие в социални дейности:**

ДП БГЦПО клон Пазарджик подпомага дейността и консултира потребителите на партньорски институции и сдружения, предоставящи социални услуги на хора с увреждания чрез консултации и професионално ориентиране. Курсисти от курс „Бизнес администрация“, разпределени на практика в Сдружение „Човеколюбие“ гр. Пазарджик са отличени с медали за активно съдействие при организиране, провеждане и участие в Международната научно-приложна конференция „Био-психо-социални приложения на шахматната игра“, свързана със социалната дейност на сдружението и интеграцията на хора с психични проблеми.

**В клон Плевен**

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови.	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	96	0	117	117
II степен на проф. квалификация	230 (в т.ч. 116)	116	134	250
III степен на проф. квалификация	42	0	33	33
Общо за СПК:	<b>368</b>	<b>116</b>	<b>284</b>	<b>400</b>
Обучение по част от професията	16	0	40	40
Обучение по ключова компетентност	96	0	79	79
Професионално ориентиране	26	0	26	26
Обучение на възрастни	36	0	0	0
<b>Общо:</b>	<b>542</b>	<b>116</b>	<b>429</b>	<b>545</b>

Приходи (без ДДС) от: обучения – 370 780 лв., нощувки – 118 247 лв., общо: 489 027 лв.

**Участие в социални дейности:**

Участниците в обучение за придобиване на втора СПК по професия „Организатор в дървообработването“, специалност „Производство на мебели“, ремонтираха два кухненски шкафа и плотовете на дванадесет детски масички, използвани в ЦДГ „Незабравка“, Горна Митрополия – с материали на детската градина, а изпълнение - от курсистите.

Участниците в обучението по специалност „Заваряване“ съвместно с колегите им от курса по специалност „Производство на мебели“ изработиха куб ДЕЖ, който бе използван от обучаемите в специалност „Подпомагане на възрастни“ при провеждане на практиката им. Терапията с кубът ДЕЖ е част от мерките, насочени към възстановяване на независимостта в живота на лица с увреждания, в т.ч. психо-физически нарушения, чрез подобряване на активността им – развиване на двигателни умения; на умения за ориентиране в заобикалящата среда; на битови и трудови умения за постигане на самостоятелност и преодоляване на трудности.

**В клон Стара Загора**

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови.	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	120	12	92	104
II степен на проф. квалификация	84	36	57	93
III степен на проф. квалификация	74	26	51	77
Общо за СПК:	<b>278</b>	<b>74</b>	<b>200</b>	<b>274</b>
Обучение по част от професията	125	5	62	67
Обучение по ключова компетентност	87	47	53	100
Професионално ориентиране	18	0	18	18
Обучение на възрастни	36	0	0	0
<b>Общо:</b>	<b>544</b>	<b>126</b>	<b>333</b>	<b>459</b>

Приходи (без ДДС) от: обучения – 269 322 лв., нощувки – 185 890 лв., общо: 455 212 лв.

**Участие в социални дейности:**

Практиката на курсистите в клон Стара Загора е насочена към социални дейности:

- с курсисти от курс „Автомобилна мехатроника“ е извършен ремонт на охладителна система на микробус „Форд“ на Дом за стари хора гр. Стара Загора,
- с курсисти от курс „Социален асистент“ е подпомогната дейността в продължение на една седмица на Дневен център за социално слаби хора Стара Загора,
- с курсисти от курс „Машини и съоръжения за заваряване“ под ръководството на преподавателя е извършен частичен ремонт на катерушка и пързалка в детска градина "Калина" Стара Загора.

**В клон Смолян**

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	82	0	46	46
II степен на проф. квалификация	110	21	58	79
III степен на проф. квалификация	24	12	19	31
Общо за СПК:	<b>216</b>	<b>33</b>	<b>123</b>	<b>156</b>
Обучение по част от професията	36	0	0	0
Обучение по ключова компетентност	64	0	7	7
Професионално ориентиране	13	0	0	0
Обучение на възрастни	36	0	0	0
<b>Общо:</b>	<b>365</b>	<b>33</b>	<b>130</b>	<b>163</b>

Приходи (без ДДС) от: обучения – 135 483 лв., нощувки 62 761 лв., общо: 198 244 лв.

**Участие в социални дейности:**

Практиката се съвместява със социални дейности: курсисти от курс „Фризьор“ по покана на директора на Детска градина „Славейче“ направиха прически на децата по случай честването на 70 годишния юбилей на детската градина.

Обучаеми по професия „Планински водач“ участваха активно в тържествените мероприятия по отбелязването на 3-ти март съвместно с Туристическо дружество „Родопев“ – Ягодина.

**В клон Царево**

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	60	0	0	0
II степен на проф. квалификация	113	30	101	131
III степен на проф. квалификация	29	5	22	27
Общо за СПК:	<b>202</b>	<b>35</b>	<b>123</b>	<b>158</b>
Обучение по част от професията	48	0	18	18
Обучение по ключова компетентност	108	0	73	73
Професионално ориентиране	20	0	20	20
Обучение на възрастни	38	0	0	0
<b>Общо:</b>	<b>416</b>	<b>35</b>	<b>234</b>	<b>269</b>

Приходи (без ДДС) от: обучения – 191 552 лв., нощувки – 295 986 лв., общо: 487 538 лв.

**Участие в социални дейности:**

През месец август обучаеми от курс „Екскурзоводско обслужване“ бяха в помощ на Природен парк „Странджа“ и участваха активно в представяне на експозиция в исторически музей гр. Царево.

Обучаеми от курс „Готвач“ се включиха благотворително в ежегодните празници на църквата Успение Богородично в кв. Васишко.

**Общо за ДП БГЦПО**

Видове обучения	План	Изпълнение		
		преходни	нови	ОБЩО
I степен на проф. квалификация	431	25	322	347
II степен на проф. квалификация	638	234	388	622
III степен на проф. квалификация	248	72	188	260
Общо за СПК:	1317	331	898	1229
Обучение по част от професията	270	20	120	140
Общо:	1587	351	1018	1369
Обучение по ключова компетентност	483	47	242	289
Професионално ориентиране	97	0	86	86
Обучение на възрастни	186	0	0	0
Общо:	2353	398	1346	1744

**Общ приход от НЦДЗ за отчетния период (без ДДС):**

1 937 956 лв., от които: от обучения – 1 196 216 лв., от нощувки – 741 740 лв.

**Второ: На принципа на самофинансиране**

През отчетния период в обучения на принципа на самофинансиране са включени общо 202 лица за 44 994 лв. Разпределение на приходите по клонове:

Клон Пазарджик	10 491 лв. от 81 лица
Клон Плевен	19 178 лв. от 75 лица + 90 лв. от 1 лице по „Ваучери за заети лица“
Клон Стара Загора	14460 от 33 лица
Клон Царево	175 лв. от 11 лица (обучение на фирма Пуратос България АД)
Клон Смолян	600 лв. от 1 лице
Общ приход	44 994 лв.

**Трето: Допълнителни/други дейности:**

През отчетния период от допълнителни дейности в клоновете са реализирани средства в размер на общо 145 422 лв. Разпределение на приходите по клонове:

Клон Стара Загора	7 835 лв. – нощувки, семинари – 10 338 лв., храна столова – 6 176 лв., други - 1 273 лв.	25 622 лв.
Клон Пазарджик	5 230 лв., от нощувки – 60 лв.	5 290 лв.
Клон Плевен	17 706 лв., от нощувки – 3 219 лв., по проекти – 2 343 лв.	23 268 лв.
Клон Смолян	16 601 лв., от нощувки – 9 808 лв.	26 409 лв.
Клон Царево	14 989 лв., от нощувки – 8 112 лв.	23 101 лв.
ЦУ	41 732 лв., от проект	41 732 лв.
Общ приход		145 422 лв.

**Краен резултат за отчетния период 2017 г. по счетоводни данни в лева:**

Приходи	Разходи	Краен резултат
2 128 372	1 986 889	+ 141 483

## ПЕРСОНАЛНИ РЕСУРСИ

Числеността на персонала на ДП БГЦПО към края на отчетния период е 91 души – 89 в клоновете и 2 в Централно управление. Един напуснал служител в ЦУ към 31.03.2017 г.

По клонове персоналят е разпределен както следва:

**Клон Пазарджик:** 20 лица, от които в УО – 11 лица (в т.ч. 2 лица в отпуск поради отглеждане на дете и бременност и раждане), в АФО – 8 лица (в т.ч. 1 лице в продължителен отпуск поради неработоспособност) и 1 – директор.

**Клон Плевен:** 23 лица, от които в УО – 121 лица (в т.ч. едно лице в отпуск по майчинство), АФО – 10 лица, 1 директор.

**Клон Стара Загора:** 19 лица, от които в УО – 12 лица, АФО – 6 лица, 1 директор.

**Клон Смолян:** 11 работещи на трудови договори: УО – 5 лица, 1 директор, АФО – 5 лица

**Клон Царево:** 16 лица, от които в УО – 8 лица, АФО – 7 лица (в т.ч. едно лице в отпуск по майчинство) и 1 директор.

## Организационна дейност

Продължи оптимизирането на функционалните задължения на ръководния персонал с цел достигане на по-голяма ефективност, както и дейността по усъвършенстване и актуализиране на вътрешно-нормативната документация. Тези дейности са в рамките на самооценката на вътрешната система за осигуряване на качеството съгласно Наредба 2 на МОН от 8.9.2015 г. и на сертифицирането по стандарт ISO 9001:2015.

Проведени са: редовните работни съвещания с директорите на клоновете за разпределение на задачите, контрол на изпълнението им и текущо проследяване на резултатите от дейността през отчетния период; 4 редовни заседания на Управителния съвет, второто с участието на одитора на предприятието; работна среща с екипа на предприятието, отговорен за вътрешната система за осигуряване на качеството във връзка с анализ на резултатите от самооценяването и набелязване на мерки за подобряване на дейността; обучение във връзка със сертифицирането по ISO; заседание на Консултативния съвет на ДП БГЦПО (на 4 май) за отчитане на резултатите от 2016 година и запознаване със задачите за 2017 година.

Проведена е обща работна среща на екипа на ДП БГЦПО през юли във Велинград, на който са обсъдени бъдещи дейности на предприятието.

## МЕТОДИЧЕСКИ РЕСУРСИ

За регистриране на ДП БГЦПО като доставчик на услуги за обучение в Агенцията по заетостта са предложени програми по 34 професии/специалности - най-търсените на пазара на труда, пет програми за обучение по ключови компетентности – три по дигитална компетентност и две програми за придобиване на умения за общуване на чужди езици.

Разработени са 3 учебни програми за повишаване квалификацията на учители, регистрирани в регистъра на МОН.

По Плана на курсовете в рамките на НПДЗ 2017 г. са утвърдени нови програми за обученията по ключови компетентности – „Инициативност и предприемачество“ и „Обществени и граждански компетентности“, и са актуализирани рамковите учебни програми за професионално обучение в съответствие с новите изисквания на ЗПОО в сила от август 2016 г. и март 2017 г.

Изпълнителният директор участва в заседания на работна група на МОН по разработване на учебна програма за обучение на наставници и във Форум на МОН, посветен на Концепцията на бъдещото развитие на ПОО в България.

По клонове:

В **Клон Пазарджик** през отчетния период са актуализирани два броя учебни планове и програми по професиите: „Компютърен график“/спец. Компютърна графика III СПК и „Търговски представител“/спец. Търговия на едро и дребно III СПК. По заявки на фирми и физически лица са разработени и актуализирани осем учебни програми по различни модули: „Асемблиране и конфигуриране на компютърни системи“, „Работа със SOLIDWORKS за напреднали“, „Цифрови



изображения (online)", „Работа с електронни таблици за напреднали", Двумерно чертане с AutoCAD, Компютърна грамотност за 12 и 24 уч.ч. и „Работа с Windows 7 & Office 2007".

В Клон Смолян през отчетния период са актуализирани учебните планове по професии „Хотелиер" и „Работник в горското стопанство", и по част от професиите „Фризьор", „Козметик" и „Маникюрист-педикюрист". Проведени са разговори със специалисти за актуализиране на учебния план по професия „Планински водач".

В Клон Стара Загора през отчетния период е актуализирани следните учебни планове:

- специалност „Машини и съоръжения за заваряване"- II СПК
- специалност „Заваряване" – I СПК
- специалност „Заваряване" – по част от професия".

В клон Плевен през отчетния период е актуализирана учебната програма за професия „Строител-монтажник", специалност „Сухо строителство" с включена нова тема към разширената професионална подготовка - „Сгради с почти нулево потребление на енергия"; учебните програми за: професия „Продавач-консултант", специалност „Продавач-консултант"; професия „Програмист", специалност „Програмно осигуряване"; професия „Заварчик", специалност „Заваряване" за метода РЕДЗ; професия „Монтьор на компютърни системи", специалност „Компютърна техника и технологии"; професия „помощник в строителството", специалност „Основни и довършителни работи". В отговор на потребностите на фирми и физически лица са разработени програми за обучение по част от професията - „Газокислородно спояване на медни тръби и фитинги за сградни газопроводни инсталации"; „Заварчик на ъглови шевове МИГ/МАГ"; „Обработка на растерна графика" и други".

В клон Царево през отчетния период са актуализирани пет рамкови учебни програми по следните професии: „Екскурзовод" III СПК, „Готвач" II СПК, „Хлебар-сладкар" II СПК и по част от професия „Готвач" и „Хлебар-сладкар". Програмата по част от професия „Хлебар-сладкар" е съгласувана с работодател. Актуализирана е учебната програма по професия „Данъчен и митнически посредник" II СПК.

Преподавателският състав изготвя презентации, актуализира и осъвременява методически учебните материали, предоставяни на курсистите. Разработени са изпитни билети по теория и практика за професия „Данъчен и митнически посредник". Разработени са оценъчни карти за учебните предмети, включени в учебните програми съгласно новите изисквания на ЗПОО.

## МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКИ РЕСУРСИ

Ръководствата на всички клонове на ДП БГЦПО се стремят да осигурят на персонала, обучаваните, партньорите и клиентите си оптимални условия за обучение, пребиваване и семинарна работа като поддържат и системно подобряват материално-техническата си база. Извършват се текущо необходимите ремонти и дейности по опазване, обновяване, освежаване, почистване на помещенията.

Извършените дейности по освежаване и обновяване, вкл. СМР по клонове, са следят за прагове по ЗОП.

В клон Стара Загора са проведени ремонтни работи, представляващи СМР:

- подмяна на подово покритие на два кабинета и две компютърни зали;
- боядисване на стени с латекс на два учебни кабинета, две компютърни зали и конферентна зала.
- подмяна на подово покритие и боядисване на стени на кабинет по „Маникюр и педикюр".
- подмяна на ламаринен покрив на навес за ССТ.

Други дейности по материалната база:

- поставяне на нови пердета в общежитие - в 10 стаи;
- закупуване на бели дъски за 6 кабинета и компютърни зали,
- закупуване на два бр. видео проектори за компютърни зали,
- закупуване на копирни машини за учебни и компютърни зали - 2 бр.
- закупени са три бр. видео проектора за учебни зали.

Вид на СМР	Стойност без ДДС
Поставяне лам. паркет	2 510 лв.
Боядисване на учебни кабинети	840 лв.
<b>ОБЩО:</b>	<b>3 350 лв.</b>

В клон Плевен през отчетния период бе направен освежителен ремонт и сменена подовата настилка на две административни стаи и на две спални помещения в общежитието на клона. Подменени са старите осветителните тела в коридора на учебния корпус с нови, оборудван е нов кабинет с компютърна техника. Изградена е интернет мрежа в саите на общежитието, с което се осигурява свободен достъп на курсистите до интернет. В централното фоайе е монтиран телевизор, изпълняващ функциите на информационно табло – осигурява информация за организацията на учебния процес, рекламна информация за предприятието и клона. Закупен е и демонстрационен компютър, на който прозрачната кутия и светещите компоненти позволяват нагледно да се демонстрира работата на системата и съответно обучаемите да извършват както асемблиране на компютърната система от висок клас, така и да могат да проследят резултата от работата си.

Вид на СМР	Стойност
Поправка на мозаечни стъпала и монтаж на алуминиеви профили	292 лв.
<b>ОБЩО:</b>	<b>292 лв.</b>

В клон Пазарджик са закупени три броя твърди дискове за компютри в учебните зали и е дооборудван с детектор за фалшиви банкноти кабинетът по практика по професията „Касиер“. Закупен е нов видеорекордер, с който е модернизирена системата за видеонаблюдение. Подменени са три конвекторни печки, една акумулаторна батерия на охранителната система, отремонтирани са дребни аксесоари в санитарните възли в общежитието. Направено е сервизно обслужване на лек автомобил Шкода Фабия. Закупени са нови покривки за столовата, осем броя метални стелажи за архива на клона, извършен е ремонт и профилактика на съдомиялната машина, ремонтирана е копирната машина.

За учебната дейност е закупен фотоапарат ILCA 68K и 16 броя меки дискове ADATA SSD 128 GB - за обучение по професията „Компютърен график“. Подменени са 16 броя слушалки в компютърния кабинет.

Вложени са материали за поддръжка на сградата на стойност – 1 447 лв. изразходвани за осветителни тела, термостатни глави, меки връзки, плафони, шкурка, изолиран банд и други.

Извършени са частични текущи ремонти в санитарните възли на две стаи в общежитието от външни строителни фирми на обща стойност 441 лв.

Вид на СМР	Стойност
Частичен ремонт – строителна услуга облицоване с фаянсови плочки в бани в общежитие – стаи: 2.4 и 2.4А	165 лв.
СМР на 2.4 баня общежитие – подмяна на водопроводни тръби	275 лв.
<b>ОБЩО:</b>	<b>440 лв.</b>

В клон Царево са извършени освежителни ремонтни дейности в ресторанта, интерната, мензата и учебните зали. Поставени са коркови ленти на стените в Козметичен, Фризьорски салон и в осем учебни зали за закрепване на учебни материали. Извършен е монтаж на стъклопакет в учебната част. За нуждите на библиотеката е закупена специализирана литература по туризъм, бизнес-комуникации, готварство и ЗБУТ.

Вид на СМР	Стойност
Материали за ремонт на ресторант, пансион и учебен блок (латекс, лепила, фугин, плочки)	347 лв.
Монтаж на стъклопакет в учебна част	60 лв.
Закупуване на ел. части	244 лв.

Материали за ремонт (кондензатор, железни ъгли, болтове, шайби, разклонител, патрон секретен, стъкло на врата, силикон, батерии за дистанционни устройства на телевизорите	237 лв.
<b>ОБЩО:</b>	<b>888 лв.</b>

През отчетния период в клон Смолян няма извършени СМР. Освежени са учебните зали и общежитието, отремонтирани са дребни аксесоари в санитарните възли в общежитието. В една от учебните компютърни зали е закупен и инсталиран софтуер за обучение по част от професия „Оперативен счетоводител“. Дооборудвани са двете компютърни зали със специализиран софтуер за обучения по новите професии „Компютърен график“ и „Графичен дизайнер“.

### КАЧЕСТВО НА ПРЕДЛАГАНИТЕ УСЛУГИ

За доброто позициониране на ДП БГЦПО на пазара на услуги за обучение от важно значение е провеждането на качествено, модерно, с комплексен характер и съобразено със спецификата на възрастните учащи професионално ориентиране и обучение на безработни и заети лица за начално обучение по професия, повишаване на квалификацията и преквалификация. Качеството на обучението е постоянна задача на екипа на ДП БГЦПО, защото точно този стремеж е съществена отличителна черта в неговата дейност. Качеството на предлаганите услуги продължава да бъде развивано като стратегическо предимство на предприятието на пазара на услуги за обучение.

През отчетния период са анализирани резултатите от проведеното самооценяване в рамките на вътрешната система за осигуряване на качеството на професионалното обучение и са набелязани мерки за подобряването му. Успешно са приключени одитите по сертифицирането на ДП БГЦПО по международен стандарт ISO 9001:2015 и е изготвен сертификатът.

Проведена е обща работна среща на екипа на ДП БГЦПО през юли с дневен ред:

- отчитане на резултатите от дейността до момента,
- проучване на идеи за бъдещото развитие на предприятието като база за разработване на средносрочна стратегия за развитие на ДП БГЦПО,
- проучване на потребности от квалификация на персонала,
- усъвършенстване на системата за гарантиране на качеството на процесите, свързани с основната дейност на предприятието.

Допълнителен фактор за осигуряване на качеството на предлаганите услуги освен необходимите за тях ресурси е повишаването на квалификацията на персонала.

Първостепенната задача на ръководството на ДП БГЦПО - квалификацията на персонала и нейното непрекъснато повишаване, с акцент върху методическата компетентност на преподавателите, произтича от разбирането за изключителната значимост на хората с техните знания, умения, нагласи, личностни качества, чувство за отговорност и привързаност към предприятието. Квалификацията е важен фактор за постигане на необходимото качество на предлаганите услуги.

Важна роля за повишаване квалификацията на преподавателите играят обученията, проведени по проект FokusDual през май и юни при партньорите в Германия и Австрия, чийто резултати предстои да бъдат разпространени сред всички преподаватели.

На 9 и 10 март в клон Пазарджик бе проведено обучение на тема „Практическите аспекти на прилагането на ISO 9001:2015“ с участието на отговорните за качеството на обучението служители в разширен състав: директори, отговорник по качеството, координатори по качеството и членове на комисиите по самооценяване в клоновете. В клоновете са проведени обучения за запознаване на екипите по места с изискванията на стандарта.

На 14 юли е проведено обучение на ръководителите на учебните отдели на ДП БГЦПО с експерти на НАПОО във връзка с измененията в ЗПОО, а на 20, 21 юли и 22 август – във връзка с качеството на обучението и учебната документация.

На 1 и 2 август е проведено първо обучение на директорите на клоновете, главните счетоводители и отговорни служители в клоновете на ДП БГЦПО във връзка с изискванията на ЗОП.

През септември съвместно с фирма „Поликонт“ е проведено е първото обучение на оторизираните служители, които да извършват и документират извършения предварителен контрол

преди поемане на задължение и преди извършване на разход, в съответствие с чл. 13, ал. 3, т. 3 и т. 5 от ЗФУКПС.

В ДП БГЦПО клон Пазарджик през отчетния период четири лица са преминали през квалификационно обучение: двама служители от счетоводството и един преподавател по икономически дисциплини са участвали в обучение на тема: „Годишно счетоводно приключване; Промени в нормативната база на социалното и здравно осигуряване и Промени в данъчното законодателство – ЗДДС, ЗКПО и ЗДДФЛ“ и един служител е подновил правоспособността си за огняр. Петима служители са участвали в обучението на тема „Практическите аспекти на прилагането на ISO 9001:2015“. Ръководителят на учебния отдел се е включил в работен семинар на тема „Европейска кредитна система за професионалното образование (ECVET) за новодошлите“, организиран от НАПОО в гр. София. Трима служители от учебен отдел са участвали в първи и втори семинар за обмяна на опит, организиран от партньорите по проект „FokusDual“ в Германия и Австрия. През юли ръководителят на Учебен отдел взе участие в информационния ден на НАПОО. В обучението, свързано с въвеждане на Правилата за провеждане на процедури по ЗОП, взеха участие трима служители от клон Пазарджик, а през септември офис-мениджърът и ръководителят на учебен отдел са обучени за работата със специализиран софтуер за предварителен финансов контрол.

В ДП БГЦПО клон Плевен през отчетния период двама служители са участвали в учебни семинари за обучаващи на обучаващи в рамките на проект FokusDual; едно лице премина обучение за подновяване на пета група по електро-безопасност при работа с електрически уреди до 1000 V; преподавателите по дървообработване са посетили изложенията „ТехноМебел“ и „Светът на мебелите“, с цел запознаване с новостите в областта на производството на мебели. През месец май представители на клон Плевен участваха в откриването на новия учебно-демонстрационен център за енергийна ефективност в сградите, оборудван по проект Train-to-NZEB на ЕнЕфект, където бяха представени материали, макети и подходи на обучение в тази област. В организирания Ден на отворените врати в Центъра за дистанционно обучение в Медицински университет преподаватели и ръководители на клон Плевен се запознаха с платформата за дистанционно обучение на Медицинския университет, предимствата ѝ за обучаващи и обучаеми, организацията на учебния процес в центъра, ползвани документи. В края на май директорът и ръководителят на „Учебен отдел“ се включиха в работен семинар "ECVET за новодошлите", организиран от Център за развитие на човешките ресурси, на който бе представена системата за трансфер на кредити между страни от Европейския съюз.

През септември директорът на клон Плевен премина обучение на тема: „Изпълнение на изискванията на ISO 9001:2015 за овладяване на рисковете и възможностите“, организирано от Българският институт за стандартизация и МРРБ, а координаторът по качество се включи в обучение на SYSTEMCERT на тема „Прилагане на изискванията на ISO 9001:2015 в практиката“.

В ДП БГЦПО клон Стара Загора през посочения в отчета период двама служители на „Учебен отдел“ са участвали в първи и втори семинар за обмяна на опит, организиран от партньорите по проект „FokusDual“ в Германия и Австрия. Шестима служители са преминали обучение за подновяване на пета група по електро-безопасност при работа с електрически уреди до 1000 V. Четирима служители са участвали в обучението на тема „Практическите аспекти на прилагането на ISO 9001:2015“. Ръководителят на учебния отдел се включи в работен семинар на тема „Европейска кредитна система за професионалното образование (ECVET) за новодошлите“, организиран от НАПОО в гр. София. Директорът на клоната е взел участие в работна среща на тема „Прилагане на правилата на Европейския съюз в областта на държавните помощи – използване на Регламент „de minimis“.

В изпълнение СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ № 2 за продължаване на дейностите по издигане имиджа и популярността на ДП БГЦПО сред клиенти и партньори и по-доброто му позициониране на пазара на услуги за обучение и разширяване на външната среда на действие, екипът на предприятието разви подходяща **рекламно-информационна дейност**.

**Общи рекламно-информационни дейности**

През отчетния период ДП БГЦПО проведе необходимите рекламни дейности, свързани със старта и провеждането на обученията по Плана на обученията в рамките на НПДЗ 2017. На АЗ, ДРСЗ и ДБТ са предадени комплекти информационни материали за обученията по Плана. По време на информационните срещи с безработни лица, както при трудови и младежки борси, се разпространява актуализираната обща брошура за ДП БГЦПО и се раздават отделни рекламни материали за обученията по клонове - във вид на листовки, проспекти, флайери и др.

Периодично се актуализира Графика на обученията, който се разпраща на ДБТ, ДРСЗ и АЗ.

Екипите на клоновете участваха активно в Младежките борси в рамките на проект „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията на младежта в България” на МТСП по „Младежката гаранция“ в Айтос, Шумен, Смолян, Монтана и Хасково. На срещата в Монтана е направен контакт с представител на дирекция "Младежки политики" в Министерство на младежта и спорта и е постигнато споразумение за разпространение на Графика на курсовете сред тяхната целева група като Графикът на курсовете се публикува на адрес: <http://nism.bg/>

В началото на месец май екип от специалисти от петте клона на предприятието проведе редица информационни срещи в рамките на три дни в градовете Габрово, Търново, Горна Оряховица, Омуртаг, Търговище и Шумен, Попово, Разград, имащи за цел да популяризират предстоящите обучения сред безработни лица в съответните населени места. Мероприятието е организирано с активното съдействие на Агенция по заетостта и Дирекциите „Бюро по труда“ от посочените градове.

Продължава работата по усъвършенстване на интернет страницата на предприятието.

Широко се използват социалните мрежи като мощен инструмент за непрекъсната връзка с хората, за информиране и представяне на предстоящи обучения и събития, за проследяване на мнението на лицата, ползвали услугите на клона.

Изпълнителният директор участва в поредица от мероприятия, посветени на дуалното обучение, специално с обучението на наставници, проведени в рамките на българо-швейцарския проект ДОМИНО. Проведени са и разговори с новия отговорник за дуалното обучение в Германско-българска индустриално-търговска камара, в резултат на който се подготвя обучение на служители в германски фирми в София и Плевен.

На 20 септември президентът на Германско-българска индустриално-търговска камара Тим Курт посети клон Стара Загора.

Отпечатана е нова рекламна брошура на ДП БГЦПО на български и немски език.

**Информационно-рекламни дейности по клонове**

ДП БГЦПО клон Плевен проведе информационни срещи с безработни лица в градовете Монтана, Враца, Мездра и Велико Търново, Габрово, Севлиево, в които се включиха и преподаватели с обяснения за същността и спецификата на преподаваните от тях професии. Редовно се публикува актуална информация на сайта и фейсбук страницата относно предстоящи обучения, събития, отговаря на запитвания. Разработена е нова информационна брошура за дейността на клона.

На 27.09.2017 г. ДП БГЦПО клон Плевен присъства на Трудова борса, организирана от Дирекция „Бюро по труда“ гр. Плевен, в която участваха работодатели от региона и безработни лица.

ДП БГЦПО клон Пазарджик взе активно участие в Младежките информационни срещи в градовете Шумен на 30.01.2017г., Монтана на 16.03.2017г. и Хасково на 16.05.2017г. по проект „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията на младежта в България” организирани от МТСП и АЗ.

Дейността на клона е популяризирана постоянно чрез директни срещи и посредством изнасяне на актуална информация на външното информационно табло, седем пъти, във връзка с предлаганите курсове, и на вътрешните табла – шест пъти, във връзка с промяна на графици на курсовете, с актуални новини и други събития. При участие в информационните срещи, трудовите борси и рекламните кампании са разпространи 150 рекламни книжки на държавното предприятие и над 1115 редактирани брошури и листовки. Дванадесет новини са публикувани на уеб страницата на клона, отнасящи се за стартиращи езикови и компютърни курсове, за участие в младежки и трудови борси, покана за участие на бизнеса в държавни изпити и възможността за обучение с ваучери за заети лица.

От 03.05.2017 г. до 05.05.2017 г. ДП БГЦПО клон Пазарджик участва в организирания от Бюрата по труда информационни срещи с безработни лица в градовете Габрово, Велико Търново, Горна Оряховица, Омуртаг, Търговище, Шумен, Разград и Попово.

На 27.04 и на 30.05.2017г. две групи ученици – 19 лица, от Професионалната гимназия по икономика и мениджмънт в гр. Пазарджик получиха услуга по професионално ориентиране и информиране, както и информация за възможностите за обучение в ДП БГЦПО клон Пазарджик.

На 13.06.2017г. клон Пазарджик представи предлаганите обучения пред участниците в Трудова борса, организирана от ДБТ Родопи гр. Пловдив в гр. Стамболийски. Участниците се интересуваха от курсовете „Компютърна графика“, „Административно обслужване“, „Текстообработване“, „Производство на кулинарни изделия и напитки“, „Строителство“ и „Фризьорски и козметични услуги“.

На 26.07.2017г. се проведе информационна среща и групово професионално ориентиране на 20 лица, потребители на социални услуги в Сдружение „Човеколюбие“ гр. Пазарджик - дългогодишен партньор в работата с безработните лица.

Съвместно с ДБТ Пазарджик на 27.07.2017г. е проведена информационна среща с 27 безработни лица, пред които е представена възможността за включване в предстоящите курсове на клон Пазарджик и условията за финансиране.

ДП БГЦПО клон Стара Загора са проведени срещи с безработни лица от следните ДБТ: Стара Загора, Казанлък, Карнобат, Айтос, Бургас, Хасково, Кърджали, Смолян. В резултат на проведени срещи се наблюдава по-голямо участие на обучаеми от тези бюра в стартиралите курсове.

Проведе се и втори тур срещи с безработни лица от централна и североизточна България - в Габрово, Търново, Горна Оряховица, Омуртаг, Шумен. През месец август се проведе допълнителна среща с безработни лица в ДБТ Раднево.

ДП БГЦПО клон Царево проведе срещи с безработни лица от ДБТ Бургас, ДБТ Варна, ДБТ Долни Чифлик, ДБТ Провадия, ДБТ Хасково, ДБТ Руен.

На 16.02.2017 г. по покана на ДБТ Созопол, ДП БГЦПО клон Царево участва в срещи с работодатели от гр. Созопол, гр. Малко Търново и гр. Царево.

На 01.03.2017 г. се проведе среща с представители на фирма „Пуратос България АД“ - Атанас Атанасов, ръководител продажби за Южна България и бе договорена дата за демонстрационно обучение с шеф-сладкар Евгени Филчев.

На 20.04.2017 г. ДП БГЦПО клон Царево взе участие в кръгла маса на тема „Кадрите в туризма като фактор за качествени туристически услуги и продукти“ в рамките на проект „Вашата ваканция“ в гр. Бургас.

На 22.04.2017 г. по покана на Областна Управа – Бургас представител на ДП БГЦПО клон Царево взе участие в кръгла маса на тема „Образованието и реализацията на специалисти в сферата на туризма“.

От 03.05.2017 г. до 05.05.2017 г. ДП БГЦПО клон Царево участва в информационен тур и срещи с безработни лица от ДБТ: Габрово, Велико Търново, Горна Оряховица, Омуртаг, Търговище, Шумен, Разград и Попово.

На 11.05.2017 г. ДБТ Созопол организира „Ден на работодателя“. На форума ДП БГЦПО клон Царево представи дуалното обучение като възможност за обучение на работното място.

През третото тримесечие са проведени редица телефонни разговори с представители на ДБТ и заинтересовани лица за включване в обучения и допълване на групи.

ДП БГЦПО клон Смолян участва в информационните дни по проекта на МТСП „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията на младежта в България“ за популяризиране на възможностите за намиране на работа и за обучение на младежи до 29 години в Смолян и в Хасково.

Представители на клон Смолян взеха участие в Трудови борси, организирани от ДБТ Мадан, Смолян и Харманли през април и май. От 3 до 5 май представители на клон Смолян заедно с колеги от останалите клонове участва в рекламно-информационни срещи, организирани съвместно с ДБТ Габрово, Велико Търново, Горна Оряховица, Омуртаг, Шумен, Търговище, Попово и Разград. През септември представители на клон участваха в информационни срещи в ДБТ Смолян и Асеновград за

популяризиране на новите обучения по професии „Работник в горското стопанство“, „Компютърен график“, „Графичен дизайнер“ и „Данъчен и митнически посредник“.

Клон Смолян разработи рекламни материали по схема „Обучения с ваучери за заети лица“ на ОП РЧР и ги разпространи по предприятия, малки и големи фирми, както и на ключови места в града. Информация е качена и на facebook страницата на клона. Изработени са и рекламни материали във връзка с новите обучения.

### Активно взаимодействие с работодателите и структурата на АЗ

В изпълнение на тази задача клоновете на ДП БГЦПО продължават традицията за поддържане на непрекъснати контакти Дирекции „Бюро по труда“ и обсъждане на потребности и проблеми в областта на професионалното обучение на безработните лица, както и за провеждане на редовни работни срещи с работодатели по региони за установяване на техните потребности от обучение в близък и средносрочен план, намиране на места за производствена практика на курсистите, обсъждане на актуални въпроси на квалификацията на персонала и предлагане на възможност за обучение, вкл. за дуално обучение и обучение на наставници.

По инициатива на изпълнителния директор на 20 септември клон Стара Загора бе посетен от президента на Германо-българска индустриално-търговска камара Тим Курт, който се запозна с дейността на клона и предприятието.

Проведен е разговор от изпълнителния директор с ръководителя на камарата на работодателите от Швейцария г-н Радойновски във връзка с възможно сътрудничество.

### Дейности по клонове

ДП БГЦПО клон Плевен участва в информационни срещи с безработни лица, Младежки трудови борси и информационни дни по проекта на МТСП. Проведени са срещи с работодатели за обучение на техни специалисти, като някои от тях са приключени с договори за обучение:

- "ОВК" ООД - обучение на две лица „Газокислородно спояване на медни тръби и фитинги за сградни газопроводни инсталации“ и на едно лице за придобиване на втора степен на професионална квалификация по професия „Оператор в дървообработването, специалност „Мебелно производство“;
- "Алдо" ООД - обучение на две лица „Газокислородно спояване на медни тръби и фитинги за сградни газопроводни инсталации“;
- "Техносервиз" 2010 ЕООД – обучение на две лица „Газокислородно спояване на медни тръби и фитинги за сградни газопроводни инсталации“;
- „Анди Солид“ ООД – обучение за придобиване на правоспособност по заваряване „Заварчик на ъглови шевове“ (МИГ/МАГ);
- „АРТСТОУН-ПЛЕВЕН“ ООД – обучение по част от професията „Компютърен график“ на едно лице на тема: „Обработка на растерна графика“;
- „ДЕБУЛКО“ ООД - обучение по част от професията „Заварчик“ за придобиване на правоспособност по заваряване „Заварчик на ъглови шевове“ по методите МИГ/МАГ и ВИГ.

ДП БГЦПО клон Пазарджик поддържа постоянна връзка с представители и ръководители на Дирекции „Бюро по труда“ от Пазарджик и Пловдив и ДРСЗ Пловдив във връзка със сформирани на групите по плана за 2017г. и преразпределение на средствата в региона.

Посетени са над 20 малки и средни предприятия: „Оптик“ АД, „Завод за оптика“ АД, РПК Средногорие, СД „Раум-Немигенчев“, „Автотранс1“ ООД в гр. Панагюрище; „Градски имоти – Лисков“, „Инч-Фриго“ ЕООД, „Балкан Стар Ритейл“ ООД, „Колор принт БГ“ ЕООД в гр. Пловдив, и в Пазарджик: „Нитос дизайн“ ЕООД, „Офис център Престиж“, „Фейс“ ЕООД и други. Проведени са работни срещи с шест общини – Пазарджик, Пещера, Стрелча, Белово, Марица Пловдив и Кричим, където са настанени и проведеха практика 25 курсисти от курс „Административно обслужване“ II СПК и 20 курсисти от курс „Бизнес администрация“ III СПК, 9 курсисти от курс „Компютърна графика“.

На 15.03.2017г. директорът на клон Пазарджик взе участие в работата на Комисията по заетост относно разработване на Регионална програма за заетост и обучение, определяне на комисия, методика за оценяване, сроковете за подготовка и предаване на регионални проекти.

На 23 март 2017 г. в гр. Пловдив се проведе нетуъркинг събитие на тема „Тенденции в индустрията в регион Пловдив“, в което по покана на Германо-Българската индустриално-търговска камара (ГБИТК) участваха и представители на клон Пазарджик.

Клон Пазарджик е участвал в две трудови борси по покана на ДБТ Велинград и ДБТ Родопи Пловдив, съответно на 27.04.2017 г. в гр. Велинград и на 13.06.2017 в гр. Стамболийски, както и в информационните срещи с безработни лица, организирани по наша инициатива в градовете Габрово, Омуртаг, Велико Търново, Горна Оряховица, Разград, Търговище, Шумен и Попово от 3-5 май 2017 г.

През май 2017 г. са подписани още 9 договора за практика на курсисти от курс „Производство на кулинарни изделия и напитки“ с 5 собственици на ресторанти, между които е установен контакт с нова фирма-партньор „КРЕЗ БЪЛГАРИЯ“ ЕООД – най-големия български строителен хипермаркет, намиращ се в гр. Пазарджик. В последствие бяха разпределени на производствена практика в повечето от посетените хотели.

#### **ДП БГЦПО клон Смолян**

Обучаеми по професия „Планински водач“ участваха активно в тържествените мероприятия по отбелязването на 3-ти март съвместно с Туристическо дружество „Родопев“ – Ягодина.

По време на учебната практика обучаеми по професия „Хотелиер“ посетиха места за настаняване в к.к. Пампорово, за да се запознаят с организацията на дейността в различни категории хотели. В последствие бяха разпределени на производствена практика в повечето от посетените хотели.

Директорът на клон Смолян се среща с управители на фирми в гр. Смолян за представяне на възможностите за обучение с ваучери на заети лица по ОПРЧР. Обсъдени са начините за кандидатстване и провеждане на обученията.

През отчетния период са проведени разговори с ръководството на „АМЕР СПОРТС БЪЛГАРИЯ“ за провеждане на вътрешнофирмено обучение по английски език.

**ДП БГЦПО клон Стара Загора** проведе срещи с работодатели във връзка с участието на техни служители в провеждани курсове с фирми: „Елит монтаж“ – 11 работници започнаха обучение по заваряване; „Зара строй“ ООД - 2 работника започнаха курс заваряване; „КНД“ ЕООД - 1 работник започна курс заваряване; „Топлоинженеринг“ ООД от гр. Сливен – без резултат. Проведе се среща с представители на фирма „Аква и Газ“ във връзка с обучение на техни служители с ваучери. Посетени са дванадесет заведения за обществено хранене във връзка с производствено обучение на курсисти. Проведе се посещение на курсисти от курс „Машини и съоръжения за заваряване във фирмите „Елит монтаж“ гр. Стара Загора и „Промет сеиф“ гр. Казанлък, за запознаване с производствения процес и условията за започване на работа.

**ДП БГЦПО клон Царево** проведе срещи с работодатели във връзка с осигуряването на производствена практика на обучаеми в курс по професия „Готвач“ и професия „Фризьор“. В резултат на това се сключиха договори за производствена практика със следните работодатели: „Лотос 06“ АД; бистро „Калисто“ гр. Царево; Млечна кухня към община Царево; бистро „Флора“; фризьорски салон „Фешън стил“; фризьорски салон „Пандора 2014“.

Работодатели в сферата на услугите и туризма участваха в изпитите по практика на обучаеми по професии: „Администратор в туризма“ на 08.03.2017 г., „Маникюрист-педикюрист“ на 13.03.2017 г. и по част от професия „Хлебар-сладкар“ на 27.04.2017 г.

На 30.05.2017 г. съвместно с РСПБЗ гр. Царево се проведе обучение и демонстрация за пожарна безопасност и работа с пожарогасители.

За обучаеми по професия „Екскурзовод“ бяха осигурени места за стажуване в природен парк „Странджа“, исторически музей гр.Царево.

През месец септември обучаемите от курс „Администратор в туризма“ участваха в среща с лица завършили обучение в ДП БГЦПО клон Царево през 2010 г., работещи на мениджърски позиции в сферата на туризма, за обмяна на успешни практики във фирмите RIU Helios paradays - Св. Влас, Suneoclub garden Nevis – Слънчев бряг и Сиена палас – Приморско.

Във връзка с изпълнение на **Стратегическа цел № 3** за принос на ДП БГЦПО в утвърждаване на европейски ценности, трансфер на иновации и добри европейски практики чрез утвърждаване на



партньорства и сътрудничество с различни организации в рамките на Европейския съюз, през отчетния период предприятието продължи своята дейност и я разшири с нови проекти.

Продължава дейността по проект по Програма "Еразъм+", КА2, на проект „Стратегическо сътрудничество между бизнеса и професионалното обучение за дуално обучение“ (FokusDual) № 2016-1-BG01-КА202-023737, с начална дата 01.09.2016 г. Проведени са: втората и третата работна среща в Тимишоара, Румъния през април и в Братислава през септември, двете обучения на обучаващи на възрастни при партньорите от Германия и Австрия през май и юни, подаден е междинния отчет.

Сключен е договор с ЦРЧР за провеждането на спечелен проект по програма Еразъм+, КА1 – Мобилности. На подаденото проектно предложение по КА2 не достига една точка за финансиране. Изчакват се остатъчни средства към края на годината.

ДП БГЦПО клон Пазарджик подписа ново споразумение с дългогодишния партньор The Federation of Education Jakilaaksot, Nivala, Finland за приемане на практиканти и учебни визити до 2021г.

ДП БГЦПО клон Плевен приключи в края на месец февруари изпълнението на проект IEE/13/BWI/686 - SI2.680174 Build Up Skills EnerPro, в който клон Плевен бе партньор и работи в сътрудничество с Център за енергийна ефективност ЕнЕфект (координатор), Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), Камара на строителите в България (КСБ), Институт Пасивна къща – Дармщат, Германия, Професионална гимназия по строителство и архитектура – Пазарджик, Професионална гимназия по строителство, архитектура и геодезия – Русе, Професионална гимназия по транспорт и енергетика „Хенри Форд“ (София) и Професионална гимназия по електроника „Джон Атанасов“ (София).

Клон Плевен участва активно в разработването на 9 нови модула в учебни програми и на материали за обучение на строителни работници по професии от професионално направление „Гражданско строителство“ и проведе обучения по тях от преподаватели, обучени по проекта, с което се прецени качеството на програмите, ефективността им и степента на удовлетвореност на обучаемите.

Създаденият в рамките на проекта капацитет от преподаватели и учебни материали дава възможност за разширяване на програмите за обучение по професиите от професионално направление „Строителство“ в посока изграждане на технически компетенции за изпълнение на изискванията за строителство на почти нулево енергийни сгради с 9 нови модула.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ДП БГЦПО продължава да се утвърждава като коректен, активен и отговорен партньор на държавата, бизнеса и индивидуалните си клиенти чрез своя стремеж към качествено обучение и прилагане на иновативни практики. Постоянно се разширява се обемът на комплексните услуги, предоставяни на обучавани и клиенти, специално на основната целева група от безработни лица.

Предприятието има капацитет да поеме важни допълнителни задачи, свързани с безработица при младежи, трайно безработни, хора в предпензионна възраст и безработни без квалификация или с неактуална такава, и експериментирането на добри практики и трансфер на положителен опит от водещи страни в ЕС с цел разширяване на системата за професионално обучение на възрастни с нови възможности за изучаване на професия в съответствие с изискванията на икономиката и обществото и мотивиране на обучаваните за учене и трудова реализация.